

Останчук Я. В.,

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри іноземних мов

Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

СЕМАНТИКА ПРОПОЗИТИВНИХ ПРЕДИКАТІВ

Анотація. Стаття присвячена аналізу семантики предикатів пропозитивної настанови. Визначено, що пропозитивна настанова передає суб'єктивне відношення ставлення до змісту пропозиції, виражає настанову суб'єкта щодо факту об'єктивної дійсності і є складником модусу, об'єм якого ширший і включає й інші параметри. Пропозитивні настанови потрактовують як такі, що належать до недескриптивного або модального компонента висловлювання, що дає змогу мовцеві виразити своє ставлення щодо змісту висловленого. Проаналізовано здатність предикатів сенсорного і волітивного модусів вводити пропозицію і виражати пропозитивну настанову.

Пропозиція, репрезентована різними пропозитивними предикатами, набуває різного семантичного наповнення: статусу достовірної інформації, факту об'єктивної дійсності; думки чи точки зору, причини виникнення емоційного стану, віри чи припущення, отже простежується зв'язок між семантикою пропозитивного предиката і залежною пропозицією; вибір пропозитивного предиката залежить від стану свідомості мовця (емоційного чи інтелектуального Анотацістану), а також від його відношення до висловленої інформації. Аналіз мовного матеріалу свідчить, що пропозитивне відношення суб'єкта до пропозиції може реалізуватись взаємодією предикатів різних пропозитивних настанов.

Під пропозитивною настановою (відношенням) розуміють психологічний стан суб'єкта, виражений пропозитивним предикатом, який виникає щодо певного фрагмента об'єктивної дійсності за критерієм істинності. Змістом пропозитивної настанови є пропозиція (або її еквівалент), яка вводиться у поліпропозитивне речення пропозитивними предикатами. Пропозитивні предикати, позначаючи процеси, що відбуваються в інтелектуальній, емоційній і вольовій сферах людської діяльності, потребують за реалізації в мові пропозитивних додатків, тобто їх типовим контекстом є поєднання із з'ясувальними підрядними частинами, що конкретизують зміст об'єктної теми, включеної в структуру значення таких дієслів.

Ключові слова: пропозиція, предикт пропозитивної настанови, модус, семантика предикатів пропозитивної настанови.

Постановка проблеми. Визначаючи речення як “найбільш просту можливу форму репрезентації думки”, Ш. Баллі вважав, що людське мислення передбачає реакцію на факти об'єктивної дійсності, іншими словами, пізнаючи об'єктивну реальність, людина “виносить судження є річ чи ні, визначає бажана вона чи ні, або виражає побажання, щоб вона була чи ні” [1, с. 43]. Розглядаючи речення *Я думаю/сумніваюсь, що сьогодні сонячний день; Я радію/шкодую, що сьогодні сонячний день; Я хотів би, щоб сьогодні був сонячний день*, вчений стверджував, що у першому реченні виражається судження про факт, у дру-

гому – судження про цінність факту, у третьому – виявлення волі мовця. Згідно з його концепцією, думку не можна звести до простого уявлення людини про об'єктивну дійсність, що виключає будь-яку активну участь з боку мислячого суб'єкта. Думка репрезентується у логічній формі, що встановлює чітку різницю між уявленням про факт, сприйнятий почуттями, відтворений пам'яттю чи створений уявою, і психічною операцією, що проводиться над цим фактом мислячим суб'єктом.

Експліцитне речення складається з двох частин: одна з них буде корелятивна процесу, що утворює уявлення про об'єктивну дійсність (наприклад: *іде доц*) – диктум, друга – містить головну частину речення, що є корелятивною психічної операції, що проводиться мислячим суб'єктом і виражає його ставлення до факту об'єктивної дійсності, – модус [1, с. 43–44]. У сучасній лінгвістичній практиці для позначення об'єктивного змісту речення термін *диктум* використовують нарівні з терміном *пропозиція*, прийнятим у логіко-лінгвістичних дослідженнях. Для опису суб'єктивної складової складника речення послуговуються терміном *модус* або *пропозитивна настанова*. Також використовують поняття *предикатного актанта* (предикативного чи пропозитивного). Термін використовується для позначення конструкцій з вираженим модусом, оскільки диктумна (пропозитивна) частина виступає в ролі актанта при модусному предикаті. Поняття пропозитивного актанта орієнтовано не на змістову інтерпретацію компонентів висловлення, а на їх синтаксичні відношення – залежність диктумного компонента.

Метою статті є семантичний аналіз предикатів пропозитивної настанови, завданнями є розмежувати поняття модус і пропозитивна настанова, розглянути різноманітні потрактування пропозитивних предикатів у вітчизняній та зарубіжній лінгвістиці, окреслити межі пропозитивних предикатів та запропонувати критерії їх виділення.

Вклад основного матеріалу. Комплекс суб'єктивних значень, згідно з теорією Е. Бенвеніста, ґрунтується на ставленні мовця до віддзеркаленого у в реченні явища дійсності: кожен мовець, використовуючи мову, ніби “привласнює” її собі, співвідносячи з собою, з моментом своїх мовленнєвих дій, зі своїм ставленням та оцінками. Суб'єктивність, таким чином, визнається основною якістю мови, що забезпечує її комунікативну функцію [2, с. 296–298]. Модус тлумачать як вербалізовану суб'єктивну інтерпретацію диктумної події, яка може подаватись в аспекті модальності, тобто можливості, вірогідності події і ступеня достовірності повідомлення про неї, чи в аспекті характеру психічного оброблення інформації про диктумну подію. У модусі виражено факт усвідомлення об'єктивного ставлення до події, про яку йдеться [3, с. 19]. В іншій інтерпретації модус потрактовують як ядро пропозитивної

настанови [4]. У науковій літературі модус і пропозитивної настанова нерідко отожднюються, хоча існують спроби розмежувати ці поняття: так, Н. Арутюнова зазначає, що пропозитивне відношення вирізняється перш за все своєю здатністю встановлення зв'язку між адресантом та пропозицією (що співвідноситься з суб'єктивно-модальним відношенням), а модус переносить центр ваги на ставлення змісту висловлювання до дійсності, що постулюється адресантом (об'єктивне модальне значення висловлювання) [5, с. 207]. Пропозитивна настанова, на нашу думку, передає суб'єктивне відношення до змісту пропозиції, виражає настанову суб'єкта щодо факту об'єктивної дійсності і є складовою модусу, об'єм якого ширший і включає й інші параметри. Приміром, у реченні ... вона не могла цьому опиратись, оскільки *важала*, що разом з тим здобуває більше влади над його душею (В. Підмогильний) предикат *важати* належить до ментального модусу і виражає пропозитивну настанову суб'єкта (суб'єктів) щодо істинності інформації підрядної частини (у нашому випадку припущення). У реченні *Він вірив*, що його прагненню мусить бути негайна відповідь, бо для нього ця жага була надто велика, надто руйнівна, щоб звичайна справедливість могла допустити їй лишитись зойком у порожнечі (В. Підмогильний) пропозитивна настанова суб'єкта – віра.

Термін “пропозитивна настанова” запозичений лінгвістикою із логіки, що вивчала відношення між суб'єктом і його судженнями. Б. Рассел використовував термін “пропозитивна настанова” щодо певних дієслів (які у лінгвістичній практиці називають пропозитивними), акцентуючи увагу на тому, що вони за формою є двомісними предикатами, що встановлюють відношення між суб'єктом і пропозицією [6, с. 224], тобто можуть бути представлені семантичною моделлю X Р, що Y, де X – суб'єкт пропозитивної настанови, що переживає певний психічний (емоційний чи інтелектуальний) стан щодо Y – пропозиції, яка являє собою фрагмент об'єктивної дійсності, виражений пропозитивним предикатом Р. Так, у реченні *Та разом з тим, вона майже одверто раділа, що тепер, по тому переломі, її сина, напевне, не візьмуть до армії* (В. Козаченко) предикат *радіти* відображає відношення суб'єкта до пропозиції, що є фактом об'єктивної дійсності. Якщо у цьому реченні предикат *радіти* передає емоційний стан суб'єкта (радість), то у реченні *Знаю тільки, що він раптом узяв на гадку написати довгу низку романів, у яких би відбилась ціла епоха* (В. Дрозд) предикат *знати* передає інтелектуальний (знання) суб'єкта щодо залежної пропозиції.

Виділення пропозитивних предикатів ґрунтується на їх логічному поділі на ті, що певною мірою стосуються механічної дії (приміром: *Андрійко безталанний все малював хату з ясеними* (С. Васильченко) і ті, що позначають ментальні процеси (*Він думав, що все те сватання перетреться, переметься та й так минеться* (І. Нечуй-Левицький), тобто відображають “внутрішню і зовнішню діяльність людини” [5, с. 61]. Результатом дії предикатів першої групи є видима зміна, процес чи створення, в той час як результат дії предикатів другої групи – специфічний, оскільки його неможливо визначити, виміряти чи побачити: дія відбувається у свідомості людини. Інакше кажучи, одні предикати охоплюють матеріальну площину буття, інші – духовну, що відбувається у психіці людини. Функціонуючи разом у системі мови, вони взаємодіють, і семантика кожної з груп визначається чіткіше: одні позначають зміни

оточуючого середовища, інші – відношення до цих змін. Пропозитивні настанови розглядаються як такі, що належать до недескриптивного або модального компонента висловлювання, що дає змогу мовцеві виразити своє ставлення щодо змісту висловленого. Для опису семантики пропозитивних настанов або особистих модальностей використовується поняття “можливих світів” (семантична теорія “можливих світів” передбачає, що істинність чи хибність пропозиції може реалізуватись не тільки в реальному світі, але і у всіх можливих, співвіднесених із дійсністю, тобто в модальних контекстах), а самі вони інколи характеризуються як світопороджувальні оператори. Можливі світи відображають можливий стан справ або напрямок розвитку подій, що є сумісними з настановою певної особи [7]. Приміром, у реченні: *Як була я малою, то мені було не раз снитися, що моя мати чеше мені коси, влітає червоні кісники, вбирає мене в квітки та в стрічки, голубить та жалує* (І. Нечуй-Левицький), *Снилося, що ми з Гнатом вийшли на Проводи на могилки. Весна, цвітуть рясно дерева, людей скрізь повно, відзвонюють дзвони по всіх церквах* (У. Самчук) пропозиції (*моя мати чеше мені коси, влітає червоні кісники, вбирає мене в квітки та в стрічки, голубить та жалує, ми вийшли на Проводи; весна; цвітуть дерева* тощо) не відображають реального стану справ об'єктивної дійсності, але є реальними і істинними в уявному світі мрій, фантазій і снів суб'єкта: *Довго думав, уявляючи собі все, що сталося під білою стіною. Він уявив так чітко, ніби сам там був* (В. Козаченко); *І сниться Чіпці – немов сон, і ввижається – наче бувальщина. Сниться йому й ввижається недавня гульня. Увесь шинок залитий світлом – сяє, аж горить; музика тне, рубає; підбори землю рвуть; крики, співи... стоголосе ляцання... безпуття скажене... А збоку насуває темна ніч, немов чорна хмара. А в тій хмарі, у тій непроглядній темряві, ледве видко, чорніють панські комори, двір...* (П. Мирний). “Можливі світи” створюють пропозитивні предикати віри, уяви, бажання: *Я вірю, Марто, в краще майбутнє. В те, що люди будуть кращі* (В. Підмогильний); *Йому весь час здавалось, що він не там, де мусить бути. Тому, не дійшовши кінця якоїсь вулиці, він раптом повертав назад, забивався зовсім у протилежний край, з якого відхилився несподівано в інший бік, ще в інший і так без краю, перестаючи добре розуміти, шукає він чи сам тікає від когось* (В. Підмогильний); *Я вже уявляв, вимріявав, куди подіну, як розпоряджуся скарбом. Стану грошовитим і щедрим* (Ю. Яновський).

Межі пропозитивних предикатів не до кінця визначені. Наприклад, В. Гак, потрактуючи пропозитивні предикати як такі, що виражають відношення до дії з боку суб'єкта і формують модальність модуса, утворюючи модальну і комунікативну рамку висловлювання, виділяє п'ять груп предикатів: сприйняття (*бачити, чути, відчувати*); почуття в широкому розумінні (*радіти, обурюватись, шкодувати*); епістемічної модальності (*знати, сумніватись, бути впевненим*); мовлення (*говорити*); волітвних (*хотіти, сподіватись*) [8, с. 39]. С. Крилов до числа пропозитивних предикатів відносить предикати мисленнєвого відношення (*думати, важати, вірити*) і емотивні предикати. Проміжне становище займають сенсорні (перцептивні) (*чути, бачити, відчувати*) і комунікативні предикати (*говорити, питати, вітати*), які інколи зараховують до пропозитивних, а інколи виносять за межі цього типу [9, с. 71–72]. Епістемічні предикати (предикати мисленнєвого відношення): – когнітивні та ментальні – виражають раціональну оцінку адресата,

емотивні предикати – емоційну. До пропозитивних предикатів К. Айджмер зараховує: предикати, що виражають епістемічні відношення (включаючи віру і знання): *вірити, знати, думати, усвідомлювати, очікувати, уявляти, передбачати; предикати*, які виражають бажання суб'єкта: хотіти, воліти, бажати, прагнути; предикати, які виражають невпевненість суб'єкта в істинності пропозиції: *сумніватись, дивуватись* [10].

Деякі вчені під пропозитивним відношенням розуміють думки, що відображають різноманітні внутрішні стани суб'єкта. Репрезентативний характер думки відмічений у психології і когнітології. Пропозитивні настанови часто розглядають крізь призму предикатних актантів, що дає змогу чіткіше окреслити семантику пропозитивних предикатів та умови їхнього функціонування, при цьому зазначається, що об'єктом предикатів пропозитивного відношення є думка суб'єкта – ментальна репрезентація як реально існуючої, так і уявної дійсності у свідомості суб'єкта. І. Нінілуото до пропозитивних настанов зараховує знання, припущення, пам'ять, уяву [11]. М. Річард – віру, бажання, знання, повідомлення інформації [12]. Проблему набуття предикатами емоційної сфери функцій пропозитивної настанови розглядає Анна А. Залізник [13, с. 92].

У науковій літературі, однак, висловлюється думка, що не всі модусні предикати є пропозитивними, тобто не всі виражають пропозитивну настанову. О. Доценко зазначає, що функцію предикатів модусу можуть виконувати слова зі значенням відчуття, сприймання, мовлення, мислення, знання, пам'яті, емоційного стану, переживання та ставлення, раціональної оцінки, волевиявлення, бажання [4]. Однак модусні предикати відчуття належать до сенсорного або перцептивного модусу і не виражають пропозитивної настанови, оскільки орієнтовані на актуальний стан справ у його предметному, процесуальному і подієвому аспектах (слухати, дивитись) [14, с. 110]. Вони не можуть вводити пропозицію: **Я слухав, що; *Я дивився, що*. Однак варто зазначити, що невіддільність сприйняття від ментальних операцій передбачає розвиток епістемічних смислів предикатів сенсорного модусу [14, с. 111], а отже, – і можливість увести пропозицію і виражати пропозитивну настанову: *Повернулось у старого серце, як почув, що козацька кров ілється понад Дніпром через Виговського і через навіженого Юруся Хмельниченка* (П. Куліш); *Чував, що вона переїхала вчителювати на Поділля* (М. Стельмах). У цих випадках предикат перцептивного модусу чути набуває значення 'дизнатись', 'довідатись', 'знати': *Повернулось у старого серце, як дізнався, що козацька кров ілється понад Дніпром через Виговського і через навіженого Юруся Хмельниченка; Знав/довідався, що вона переїхала вчителювати на Поділля*, а відтак – можливість вводити пропозицію і виражати пропозитивну настанову – впевненість щодо достовірності пропозиції. В іншому прикладі: *Однак швидко після того Карпо побачив, що Мотря говорила таке, що держалось купи* (І. Нечуй-Левицький) предикат *бачити* набуває значення 'розуміти (усвідомлювати)': *Карпо зрозумів, що Мотря говорила таке, що держалось купи*, а тому стає пропозитивним.

Суперечливою є думка вчених, які стверджують, що предикати волітивного модусу (бажати, хотіти, прагнути) не виражають пропозитивної настанови [15, с. 15]. Як зазначає П. Тагард, "об'єктом бажання є річ, або щось на зразок речі, але не стан справ в цілому" [16, с. 152]. Тобто об'єктом бажання може бути конкретний предмет чи суб'єкт (*Я хочу нову сукню*), абстрактне

поняття (*Хочеться радості хоч крапельку* (О. Довженко), але не факт об'єктивної дійсності. Справді, аналіз фактичного матеріалу засвідчує відсутність конструкцій *С хотіти/бажати, що Р*, натомість функціонують конструкції на кшталт *С хотіти/бажати, щоб Р*: *Я хочу, щоб ми позбулися почуття тривоги, яке лягло на нас. Звільнилися від страху катастрофи, який поглинув нас, знебарвлюючи перед нами світ* (В. Домонтович). Однак речення типу *С хотіти/бажати Р можна трансформувати у С хотіти/бажати, щоб Р*. Наприклад, *Я хочу миру на землі. → Я хочу, щоб на землі був мир*, хоч у низці контекстів трансформовані речення мають дещо штучний характер: *Я хочу молока. → Я хочу, щоб я випила молока*. Г. Бен-Ямі наводить послідовні аргументи проти можливої трансформації речень, що містять предикати ментального стану (зокрема хотіти), і відкидає їх належність до предикатів пропозитивної настанови [див. 11].

З таким твердженням важко погодитись. Припускаємо, що у реченнях типу *Я хочу/бажаю, щоб Р* предикати волітивного модусу зближуються з предикатами віри: *Я хочу, щоб на землі був мир → Я вірю, що на землі буде мир* або *Бажав би я, мій рідний краю, Щоб ти на волю здобувався, Давно сподіваного раю Від себе власно сподівався. Щоб велич простого народа Запанувала на Русі, Щоб чарівна селянська врода Росла в коханні та красі* (П. Грабовський) → *Я вірю, що мій край...*, а відтак виражають пропозитивні настанови. Та сама пропозиція, репрезентована різними пропозитивними предикатами, набуває різного семантичного наповнення, причому ці форми характеризують певний стан свідомості мовця [6, с. 224]. Так, наприклад, пропозиція, представлена предикатом *знати*, у реченні *О. Артемій знав, що дякон буває в гостях в писаршинного батька Панасенка, і замотав собі це на вус* (І. Нечуй-Левицький) набуває статусу достовірної; предикатом *вважати* у реченні *Ватя вважала, що вона багато краща за тих панночок, і не боялась виставляти їх перед паничами поруч з своєю особою* (І. Нечуй-Левицький) – статусу думки чи точки зору, предикатом *радіти* – статусу причини виникнення емоційного стану: *А Нельговский и Ноздроватий раділи, що Джур сидить наче на голках* (О. Кониський), предикатом *вірити* – статусу віри чи припущення: *Він вірив, що має тонкий слух і чує кроки прийдешнього. Аджеж у кроках майбутнього він пізнавав відгомін власних своїх кроків: знайомий і любий звучний стук* (В. Домонтович). Таким чином, простежується зв'язок між семантикою пропозитивного предиката і залежною пропозицією, вибір пропозитивного предиката залежить від стану свідомості мовця (емоційного чи інтелектуального стану), а також від його відношення до висловленої інформації.

Аналіз мовного матеріалу свідчить, що пропозитивне відношення суб'єкта до пропозиції може реалізуватись взаємодією предикатів різних пропозитивних настанов, приміром: *Тоді, вперше за всі літа, Малуша зрозуміла й відчула, що не може далі ховатися в тиші монастиря* (С. Складенко); *Надійка ще подумала, пошкодувала, що зараз вона не в школі* (В. Козаченко). У першому реченні пропозиція є об'єктом відчуття і інтелектуального стану суб'єкта, у другому – інтелектуального й емоційного стану суб'єкта.

Висновки. Зазначені класифікації засвідчують різні підходи до визначення пропозитивних предикатів, відсутність єдиних чітких критеріїв і як наслідок – відсутність єдиної, загально визначеної класифікації. На нашу думку, під пропози-

тивною настановою (відношенням) можна розуміти психологічний стан суб'єкта, виражений пропозитивним предикатом, який виникає щодо певного фрагмента об'єктивної дійсності за критерієм істинності. Змістом пропозитивної настанови є пропозиція (або її еквівалент), яка вводиться у поліпропозитивне речення пропозитивними предикатами. Відтак, під пропозитивними ми розуміємо предикати, що виражають суб'єктивне відношення людини до об'єктивної реальності, відображене у його свідомості у вигляді певного ідеального образу (пропозиції). Тому семантичним об'єктом предикатів цієї групи виступає не окреме предметне поняття, а цілісна семантична ситуація, первинним вираженням якої виступає залежна суб'єктно-об'єктна структура. Такий підхід передбачає, що пропозитивні предикати вживаються у поліпропозитивних реченнях, а тоді синтаксична реалізація пропозитивних предикатів здійснюється через головну частину поліпредикативного речення, залежна частина якого фіксує факт реальності і дістає синтаксичного оформлення за допомогою сполучника що, наприклад: *Грицько задував, що то все мара, що він у своїй хаті, далеко від тих місць* (М. Грушевський); *Вони знають, що він віддає їм їхні гроші за проценти* (В. Винниченко). Інакше кажучи, пропозитивні предикати, позначаючи процеси, що відбуваються в інтелектуальній, емоційній і вольовій сферах людської діяльності, потребують за реалізації в мові пропозитивних додатків, тобто їх типовим контекстом є поєднання із з'ясувальними підрядними частинами, що конкретизують зміст об'єктної семи, включеної в структуру значення таких дієслів.

Література:

- Балли Ш. Общая лингвистика и вопросы французского языка. Москва: Изд-во иностранной литературы, 1955. 416 с.
- Бенвенист Э. Общая лингвистика. Москва: Прогресс, 1974. 446 с.
- Шинкарук, В.Д. Модус і диктум у структурі речення : Автореф. дис. на ... д-ра філол. наук : 10.02.01. Київ, 2003. 36 с.
- Доценко О. Модальність у вираженні об'єктно-з'ясувальних відношень: автореф. дис.... кандидат філологічних наук 10.02.01. Київ, 2001. 20 с.
- Арутюнова Н.Д. Предложение и его смысл: логико-семантические проблемы. Москва: Наука, 1976. 383 с.
- Russell B. Logic and Knowledge. London: George Allen and Unwin. 1956.
- Hintikka Ya. Logiko-epistemologicheskie issledovaniya. Moskva: Progress. 1980. 440 p.
- Гак В.Г. О логическом исчислении семантических типов пропозициональных глаголов. Логический анализ языка. Пропозициональные предикаты в логическом и лингвистическом аспекте. Москва: Наука, 1987. С. 37–45.
- Крылов С.А. О содержании термина “предикаты пропозициональной установки”. Пропозициональные предикаты в логическом и лингвистическом аспекте. Москва: Наука, 1987. С. 71–73.
- Aijmer K. Evidence and the Declarative Sentences. Stockholm: Almqvist and Wiksell inter. 1980. 150 p.
- Niiniluoto I. Remarks on the logic of perception. In *Intensional Logic and Natural Language*, edited by I. Niiniluoto and E. Saarinen, 116–129. Helsinki: Acta Philologica Feninca. 1982. 324 p.
- Richard M. R. Propositional attitudes: An essay on thoughts and how we describe them. Cambridge: Cambridge University Press. 1981. 288 p.
- Зализняк А. Исследования по семантике предикатов внутреннего состояния. Slavistische Beiträge, B. 298. München: Otto Sagner Verlag, 1992. 204 с.
- Арутюнова Н.Д. Типы языковых значений. Оценка, событие, факт. Москва: Наука, 1988. 340 с.
- Ben-Yami H. “Against characterizing mental states as propositional attitudes”. *Philosophical Quarterly* 47, 1997. P. 84–89.
- Thagard P. “Desires are not propositional attitudes”. *Dialogue: Canadian Philosophical Review* 45, 2006. P. 151–156.

Ostapchuk Ya. Semantics of propositional predicates

Summary. The article is dedicated to the analysis of the semantics of the predicates of propositional attitude. It is determined that propositional attitude conveys a subjective attitude to the content of the proposition, expresses the subject's attitude towards the fact of objective reality and is a component of modus, the scope of which is wider and includes other parameters. Propositional attitudes are considered to belong to the non-descriptive or modal component of the sentence, which allows the speaker to express his attitude to the content of the sentence. The ability of predicates of sensory and volitional moduses to add a proposition and express propositional attitude is analyzed.

A proposition represented by various propositive predicates acquires a different semantic content: the status of reliable information, a fact of objective reality; thoughts or points of view; the causes of an emotional state, belief or assumption; so the connection between the semantics of the propositive predicate and the dependent proposition is traced; the choice of a positive predicate depends on the state of consciousness of the speaker (emotional or intellectual state), as well as on his attitude to the expressed information. The analysis of the language material shows that the propositional attitude of the subject to the proposition can be realized by the interaction of predicates of different propositional attitudes.

Propositional attitude can be understood as the psychological state of the subject, expressed by the propositional predicate, which arises in relation to a certain fragment of objective reality according to the criterion of truth. The content of the propositional attitude is a proposition (or its equivalent), which is introduced into a polypropositive sentence by propositional predicates.

Key words: proposition, predicate of propositional attitude, mode, semantics of predicates of propositional attitude.